

Szeliga, Marcin

Konferencja "Miejsce Profesora Stefana Noska w archeologii polskiej 50 lat po wydaniu >>Materiałów do badań nad historią starożytną i wczesnośredniowieczną międzyrzecza Wisły i Bugu<<", Lublin 2007

Archeologia Polski Środkowowschodniej 10, 373-375

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marcin Szeliga

Konferencja *Miejsce Profesora Stefana Noska w archeologii polskiej 50 lat po wydaniu „Materiałów do badań nad historią starożytną i wczesnośredniowieczną międzyrzecza Wisły i Bugu”*, Lublin 2007

W dniach 13-14 grudnia 2007 roku w sali obrad Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej miała miejsce ogólnopolska konferencja, zorganizowana przez Instytut Archeologii UMCS w związku z okragłą, 50. rocznicą wydania pracy Stefana Noska *Materiały do badań nad historią starożytną i wczesnośredniowieczną międzyrzecza Wisły i Bugu* (Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sec. F 6 (1951): 1957), monografii będącej pierwszym katalogiem stanowisk archeologicznych zarejestrowanych do 1952 r. na terenach woj. lubelskiego oraz południowo-wschodniej części woj. mazowieckiego, a przy tym pierwszym w historii syntetycznym ujęciem najstarszych dziejów tej części Polski.

Zasadniczym celem organizatorów konferencji była próba oceny znaczenia i pozycji pracy we współczesnej archeologii oraz stopnia aktualności sformułowanych w niej hipotez, zarówno w wymiarze lokalnym, jak i ponadregionalnym. Równie istotnym zamysłem spotkania było również uczczenie pamięci samego Autora, jako organizatora i kierownika pierwszej w Lublinie archeologicznej placówki dydaktycznej, stanowiąc pod tym względem swego rodzaju uzupełnienie Jubileuszu 60-lecia istnienia archeologii w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej, świętowanego w 2005 roku.

W dwudniowych obradach wzięło udział liczne grono archeologów i historyków, reprezentujących krajowe ośrodki uniwersyteckie i placówki muzealne, a także Polską Akademię Umiejętności w Krakowie oraz Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk z siedzibami w Warszawie i Wrocławiu. Uczestniczyło w nich również liczne audytorium, reprezentowane zarówno przez pracowników UMCS i innych instytucji naukowo-dydaktycznych, jak również – co bardzo ważne – pokazną grupę lubelskich

studentów archeologii. Łącznie w ramach trzech bloków tematycznych wygłoszone zostały 22 referaty przygotowane przez 29 autorów.

Obrady rozpoczęły wystąpienia przypominające życiorys i karierę naukową Stefana Noska. Sylwetkę Profesora przywołało grono jego ówczesnych uczniów oraz współpracowników, którzy z niezwykłą skrupulatnością zrelacjonowali lata jego pobytu oraz działalności w ośrodkach naukowo-dydaktycznych i muzealnych Lublina (1945-1953) oraz Krakowa (1953-1966). Szczególne obszernie omówione zostały początki i związane z nimi problemy organizacyjne Katedry Prehistorii, objętej przez prof. Stefana Noska w 1945 r. na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym UMCS (doc. dr Jan Gurba, prof. dr hab. Wiesław Śladowski), a także krótki epizod jego pracy w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie w latach 1947-1950 prowadził wykłady zlecone w zakresie archeologii (prof. dr hab. Czesław Deptuła). W dalszej kolejności scharakteryzowana została działalność Profesora Stefana Noska w archeologicznych instytucjach Krakowa (prof. dr hab. Jan Machnik) i Igołomi (dr Halina Gajewska), dokąd przeniósł się z Lublina w 1953 r. obejmując kierownictwo Zakładu Archeologii Polski Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN, a od 1955 r. również funkcję dyrektora Muzeum Archeologicznego w Krakowie. W osobnym wystąpieniu omówiono również Jego niezwykle dużą aktywność piśmienniczą na łamach pisma *Z Otchłani Wieków* (prof. dr hab. Tadeusz Malinowski).

Popołudniowy blok wystąpień skoncentrowany był ściśle wokół dzieła *Materiały do badań ...* i zawierał referaty niemal wyłącznie pracowników Instytutu Archeologii UMCS. Po przypomnieniu pierwszych, bardzo pozytywnych recenzji pracy (dr Jerzy Głosiński, doc. dr Jan Gurba) omówiony został aktualny stan badań nad poszczególnymi okresami pradziejów

Ryc. 1. Otwarcie obrad przez doc. dr. Jana Gurbę. Fot. W. Kozak-Zychman.

Ryc. 2. Referuje prof. dr hab. Tadeusz Malinowski. Przy stole prezydijskim siedzą od lewej: prof. dr hab. Zenon Woźniak i doc. dr Jan Gurba. Fot. W. Kozak-Zychman.

i wczesnym średniowieczem w międzyrzeczu Wisły i Bugu, a ściślej na terenie Lubelszczyzny. W układzie chronologicznym zaprezentowano najważniejsze odkrycia i badania ośrodka lubelskiego w ciągu ostatniego półwiecza, kładąc przy tym największy nacisk na olbrzymi przyrost bazy źródłowej, mający zasadniczy wpływ na zmianę obrazu najstarszej przeszłości tego regionu, zarysowanego przez Stefana Noska w 1957 r. W pierwszej kolejności omówiono postępy i przyrost wiedzy w studiach nad epoką kamienia, zwłaszcza neolitem, któremu Profesor poświęcił szczególnie dużą uwagę, inicjując na terenie Lubelszczyzny pierwsze prace wykopaliskowe na stanowiskach zachodniej części Płaskowyżu Nałęczowskiego, m.in. w Lesie Stockim, Klementowicach i Stoku (dr dr Barbara Bargieł, Jolanta Nogaj-Chachaj, Anna Zakościelna, dr hab. prof. UMCS Jerzy Libera). W dalszej kolejno-

ści scharakteryzowana została epoka brązu i wczesna epoka żelaza (dr dr Elżbieta Kłosińska, Halina Taras, mgr Sylwester Sadowski), następnie okres rzymski (prof. dr hab. Andrzej Kokowski, dr Piotr Łuczkiwicz, mgr Barbara Niezabitowska-Wiśniewska) oraz wczesne średniowiecze (dr Marek Florek, dr hab. prof. UMCS Andrzej Rozwałka). Swego rodzaju dopełnieniem tych wystąpień był referat, porównujący ze stanem zawartym w pracy Stefana Noska aktualny obraz osadnictwa w międzyrzeczu Wisły i Bugu, uzyskany w oparciu o badania powierzchniowe realizowane w ramach programu Archeologicznego Zdjęcia Polski (dr Marek Florek).

Drugiego dnia konferencji obrady przybrały charakter bardziej ogólny i ponadregionalny, koncentrując się przede wszystkim na próbie określenia pozycji Profesora Stefana Noska w polskiej archeologii, a także

Ryc. 3. Licznie przybyła reprezentacja Instytutu Historii UMCS: od lewej siedzą profesorowie Małgorzata Willaume, Wiesław Śladkowski, Ryszard Orłowski, Anna Sochacka i Ryszard Szczygieł. Fot. W. Kozak-Zychman.

Ryc. 4. Uczestnicy konferencji w czasie obrad. Na pierwszym planie profesorowie Tadeusz Malinowski i Jerzy Kmiecinski, w tle liczne grono studentów archeologii. Fot. W. Kozak-Zychman.

kondycji i trwałości jego poglądów oraz hipotez stawianych między innymi w dziele *Materiały do badań...* Uczestnicy obrad wysłuchali kilku referatów podsumowujących jego zasługi i osiągnięcia w studiach nad neolitem (prof. dr hab. Anna Kulczycka-Lecieje-wiczowa) oraz okresem przedrzymskim i rzymskim Małopolski (prof. dr hab. Zenon Woźniak), a także kulturą pomorską (mgr Jan Gromnicki), w kontekście aktualnego stanu wiedzy i postępu badań. Omówiono ponadto poglądy Stefana Noska na temat *Prasłowiańszczyzny* (prof. dr hab. Jacek Lech, mgr Danuta Piotrowska) wraz z koncepcją identyfikacji kultur archeologicznych epoki brązu oraz wczesnej epoki żelaza na ziemiach polskich z *Neurami* Herodota (dr hab. prof. UMCS Andrzej Rozwałka). Osobne wystąpienie poświęcono ponadto współpracy Profesora z przedstawicielami innych dyscyplin naukowych, w tym antropologii fizycznej, zainicjowanej przez niego właśnie w czasie pobytu w Lublinie (dr hab. prof. UMCS Wanda Kozak-Zychman), a także etnografii (prof. dr

hab. Jan Adamowski). W podsumowującym referacie przytoczono pełną biografię oraz piśmiennictwo Profesora Noska, podkreślając po raz kolejny jego wielkie zasługi w badaniach nad okresem wczesnego średniowiecza oraz Słowiańszczyzną (prof. dr hab. Magdalena Blombergowa).

Dwudniowe obrady zakończone zostały w przyjaznej i życzliwej atmosferze. Przybyli goście, zdawać by się mogło, z żalem opuszczali miejsce, gdzie przy okazji jubileuszu wydania jednej z licznych prac Profesora Noska umożliwiono im przywołanie wspomnień o swym wielkim przyjacielu, współpracowniku i nauczycielu. Być może to właśnie z tego powodu przewodniczącemu ostatniej sesji tak trudno było zakończyć obrady i przerwać niegasnącą dyskusję i głosy zabierane przez zgromadzonych na sali obrad. Znajdzie to z całą pewnością wyraźne odzwierciedlenie w przygotowywanym wydawnictwie pokonferencyjnym pod redakcją Anny Zakościelnej i Jana Gurby, będącym w końcowym stadium przygotowań.

Mgr Marcin Szeliga
Instytut Archeologii UMCS w Lublinie
Pl. M. Curie-Skłodowskiej 4
20-031 Lublin
marcinszeliga@wp.pl